

Ajuntament de Castellar del Vallès

Història de l'empresa Tolrà

L'empresa més important en el desenvolupament de Castellar, tant des del punt de vista econòmic com social, ha estat l'empresa Viuda de Josep Tolrà, S.A. N'és una mostra el fet que moltes generacions successives dins d'una mateixa família hi han treballat.

El seu fundador fou en Josep Tolrà Abellà. Va començar l'empresa llogant el salt d'aigua del Molí d'en Busquets el 1856 i l'any següent, tot el molí, on va instal·lar-hi els primers telers i màquines de filatura. El 1866 va llogar el molí bataner de can Barba, on també va instal·lar telers. A finals de segle va fer l'última ampliació amb l'adquisició dels molins de cal Xom i la Farga, que eren petits nuclis industrials.

En aquells temps les teles o teixits tractats químicament per al blanqueig agafaven un color groguenc. Josep Tolrà es va proposar solucionar aquest problema amb un equip de tècnics que aconseguiren l'acabat de blancor que caracteritzaren i identificaren les peces de roba blanca i llençols. La participació en diverses exposicions (París 1867, Viena 1873, Filadèlfia 1876 i Barcelona 1888) va servir per presentar els teixits Tolrà. El 1888 van obtenir la medalla d'or.

Josep Tolrà Abellà va dirigir l'empresa fins que va morir el 1883; llavors la seva viuda, Emília Carles Tolrà, esdevinguda propietària de tot el patrimoni Tolrà, va encomanar la direcció de l'empresa al seu jove nebot Emili Carles-Tolrà Amat, alhora també nét d'una germana de Josep Tolrà.

A finals del segle XIX l'empresa tenia una extensió de 26.000 m² i estava formada per dues fàbriques: can Barba, amb els annexos de cal Xom-laFarga-Molí del Vergés, i el Molí d'en Busquets. 700 operaris treballaven per torns dia i nit mitjançant la llum elèctrica, i les màquines funcionaven amb la força de l'aigua de les tres rodes hidràuliques, situades en el riu aprofitant la construcció esglaonada dels tres cossos, i dues màquines de vapor de 200 c.v. cada una.

El bon funcionament de l'empresa de finals del segle passat va continuar sempre en línia ascendent. Cap al 1914 les instal·lacions de l'empresa Vídua de J. Tolrà eren anomenades el Sot de can Barba.

El 1935 l'empresa va esdevenir societat anònima. A conseqüència de l'inici de la Guerra Civil, Emili Carles-Tolrà es va exiliar a Itàlia. En els primers mesos de la revolta militar, fou assassinat el seu director, Ricard Benasco, i la fàbrica fou col·lectivitzada, sota la direcció d'un comitè de fàbrica arribant a produir divers material de guerra.

En la represa industrial després de 1939 ja no hi fou present Emili Carles-Tolrà i Amat. No obstant això, la família Carles-Tolrà va continuar les activitats que es veieren fortament impulsades i incrementades amb l'entrada a la societat dels germans Valls Taberner, amos de la raó social Manufactures Valls, S.A., que es feren càrrec de la majoria del capital de l'empresa, que hi aportaren la seva

experiència en el tèxtil del cotó.

L'última ampliació de la fàbrica fou el 1956 en inaugurar-se l'anomenada Fàbrica Nova, situada a la zona dels Pedrissos en els antics camps del Casé.

A part dels centres de producció, instal·lats des de sempre a Castellar del Vallès, a la ciutat de Barcelona han tingut el centre de venda, magatzem, distribució i alta direcció.

La Fàbrica Tolrà va ser en molts aspectes modèlica, sobretot en el tracte amb els treballadors: el 4 de febrer de 1898 va fundar una caixa de pensions i retirs per als treballadors; va autoritzar i ajudar econòmicament una mútua entre els treballadors per ajudar els malalts i donar un petit retir als homes per esperar fins al 1938, any en què havien de començar a cobrar de l'Institut Nacional de Previsió; quan el govern de la República revisà la legislació sobre les condicions dels treballadors obligant a les empreses a establir una setmana de vacances i la paga corresponent, els treballadors de la Tolrà ja feia temps que en gaudien.

El bon funcionament de l'empresa va convertir a Josep Tolrà Abellà, a la seva viuda, Emília Carles Tolrà, i als seus successors en la direcció de l'empresa, Emili Carles-Tolrà Amat i més modernament Domènec Valls i Taberner, en els mecenes de les necessitats del poble de Sant Esteve de Castellar des de la segona meitat del segle XIX fins als anys 50: Josep Tolrà com a alcalde, Emília Carles costejant les despeses de construcció i adequació de l'església parroquial, dels safareigs de la Baixada de Cal Verge i de la Baixada del Palau, de les Escoles del Patronat Tolrà i de les Escoles Pies, del Cafè de Cal Viñas en el carrer Major com a casa de la vila, i Emili Carles-Tolrà col·laborant extraordinàriament en la construcció del grup d'escoles públiques que duen el seu nom i altres obres. A partir dels anys 40 i ja com a Empresa Tolrà, es van fer diverses obres socials portades a terme (construcció de cases per als treballadors, construcció del camp de futbol Pepín Valls, arranjamant de l'edifici de l'Ateneu Castellarenc, l'Escola d'Arts i Oficis, la guarderia del Palau Tolrà i un economat per als seus treballadors situat a l'Ateneu i després a can Turuguet).

Aquesta actitud fou agraïda en diverses ocasions:

- El consistori va regalar un llibre amb tapes daurades i escrit a mà a Emília Carles amb els noms de tots els treballadors que participaren en la construcció de l'església parroquial.
- El 22 de juliol de 1896 la reina regent Maria Cristina concedí a Emília Carles el títol de Marquesa de Sant Esteve de Castellar, atenent a la sol·licitud de l'Ajuntament segons la petició dels castellarencs.
- El 9 d'octubre de 1932, amb motiu del 50è aniversari d'Emili Carles-Tolrà al capdavant de l'empresa familiar, els encarregats i els treballadors de les fàbriques li feren un homenatge amb l'ofrena d'un pedró commemoratiu col·locat a l'entrada de la fàbrica, obra de Gabriel Bechini, de Barcelona, amb pedra de Cabrils i segons el projecte i els relleus fosos en bronze de Ricard Marlet. Les despeses foren sufragades per subscripció entre tots els treballadors. Per la seva part l'homenatjar, demostrant una vegada més la seva dedicació, correspongué a cada treballador amb un àlbum recordatori, encapçalat amb la inscripció de la placa commemorativa, en el qual hi havia reproduïdes les cartes signades respectivament per Ricard Benasco,

director de l'empresa i en nom de tots els treballadors, classificats per fàbriques i seccions, i les reproduccions de les plaques en baix relleu del pedró, i la contraportada, de l'escut de la casa Tolrà amb la data de la diada.

- L'equip de govern de l'Ajuntament presidit per Antoni Tort i Rocavert va decidir batejar el grup d'escoles públiques inaugurades el 1934 amb el nom d'Emili Carles-Tolrà, com a mostra d'agraïment a aquest per la seva important col·laboració.

El 24 de març de 1949 un fet excepcionalment tràgic commogué a aquesta empresa i tot el poble en general: l'assassinat de Josep M. Valls Rusiñol, gerent de l'empresa i nebot de Domènec Valls Taberner, i de Josep Basora Arderiu, director de la mateixa, els fets també comportaren tres ferits greus. Com a recordança el 1950 fou batejada amb el nom de Josep M. Valls la nova avinguda projectada amb la construcció de cases per als treballadors en aquest sector del poble i amb el nom amb què era conegut popularment: "Pepín Valls", el camp de futbol, i amb el de Josep Basora el carrer de l'Hospital.

El 13 de febrer de 1982 l'empresa va rebre el reconeixement del Foment del Treball per la seva activitat.

Durant la segona meitat del 1994 l'empresa va tancar definitivament les instal·lacions de can Barba i el Molí d'en Busquets, i des del gener de 1995 la Fàbrica Nova. D'aquesta manera desapareix una vinculació entre empresa i vila de més de 100 anys.

Ajuntament de Castellar del Vallès · Passeig Tolrà, 1 | 08211 Castellar del Vallès |
Tel. 93 714 40 40